

Доц. Георги Лозанов: Езикът на омразата става мотив за разправа. Това вече е страшно!

Отдавна Наказателният кодекс трябваше да влезе в употреба, когато се използва враждебна реч, която посочва враг“. Това твърди в интервю за Епицентър.бг председателят на СЕМ доц. Георги Лозанов. Медийният експерт възнамерява да съди евродепутата Ангел Джамбазки и народния представител Юлиан Ангелов за разпространението на предизборната лъжа, че СЕМ е лицензирал турско радио. „Големият проблем е, че най-често враждебният език произтича от политици. А те се ползват от имунитет. Според мен имунитетът вече е форма, която в български условия не играе роля в реална защита на нечии права. Обратното – става крепост, от която можеш да стоиш и да нарушаваш правата на другите“, твърди още доц. Лозанов.

- Доц. Лозанов, по едно и също време се разиграха два сюжета – веднъж обществото бе разбунено от песента „Кой уши байрака?“, прозвучала и на турски език на митинг на ДПС, и втори път - от лиценза на СЕМ за Радио Кърджали. Затова ще ви попитам така: кой уши лиценза?

- Действително тези два сюжета гърмят с особено силна акустика, защото ситуацията е предизборна. Но ако изпълнението на песента е партиен ход – според мен законен, но излишен, то даването на лиценза на БНР-Кърджали е чисто институционална, рутинна задача, която СЕМ изпълнява.

- Защо рутинна?

- Според Закона за радио и телевизия лицензии на обществени медии се дават, когато има свободна честота и тази честота се взема от КРС. Когато има свободна честота, медиите могат да поискат да правят нова програма. Програмата на Радио Кърджали е стар проект, още отпреди настоящето ръководство на БНР.

Кърджали е смесен, мултикултурен район. Логично е обществената медия, която има ангажимент към малцинствата и към цялата аудитория, да направи там регионална програма. По-малко логика има в това да се излъчват програми на БНР и в Бургас, и във Варна, вместо да има например една регионална програма „Море“ на БНР за целия регион.

Лицензът на Радио Кърджали е за 15 часа излъчване на български език, в шест от останалите девет часа през нощта звучи програмата на радио „Хоризонт“, тъй като няма ефективност регионалната програма да се прави и нощно време. В останалите три часа вече повече от 20 години се прави програма на турски език, която доскоро беше разпространявана на къси вълни, а от зимата насам е разпространявана на тази честота на ултракъси вълни, което не е предмет сега на лицензирането на СЕМ. Когато се казва: „СЕМ лицензира програма на турски език“, се прави огромна манипулация и се изрича предизборна лъжа.

- Затова ли се заканихте да съдите един евродепутат и един народен представител?

- Да, предизборната лъжа се извършва главно от евродепутата Ангел Джамбазки и от народния представител Юлиан Ангелов. Джамбазки е и кандидат за кмет и очевидно

дватамата смятат, че на гърба на БНР и на СЕМ могат да генерират вот. Това го правят чрез типична употреба на враждебна реч, която конструира враг. Те казват, че имало радио на турски, което обслужва ДПС, че в СЕМ били предатели, сипят се всякакви квалификации, включително и преки обиди към хората от СЕМ.

Минава се една граница. С изявленията си те подстрекават към разправа с представителите на една медия и една институция. Разказват сюжета през техния интерес и успяват да повтарят лъжата, че сме лицензирали турско радио или радио на турски език. Поставят ме в ситуация да ходя от медия в медия да обяснявам, че не е така. Само че всички знаят, че лозунгите и крясъците се чуват, обясненията – не. Затова те продължават да крещат и да вдигат лозунги, идват с тях и на заседание на СЕМ, за да могат да представят СЕМ като заплаха за националния интерес, докато те са спасителите, героите, които се борят със СЕМ!

Повтарям – става дума за програма, която се излъчва от години. Но сега една стара лицензия е извадена на сцената по време на предизборна ситуация с цел СЕМ да бъде превърнат в страшилището, което да бъде победено.

- Радиопрограмите от съседна Турция се чуват в Кърджали, радикални послания пък едва ли ще звучат от ефира на БНР, ако има подобни опасения. Програма на турски не е ли по-добрият начин да се информират сънародниците ни?

- Права сте. Това е шанс българските граждани, за които българския език не е майчин, да чуят българските гледни точки. А не по пътя на ефирното замърсяване да чуват само тези, които вървят през турските медии. „Борбата с врага“, която тече, не е патриотичен акт, точно обратното. Същинската цел е да бъдат спрени предаванията, които вървят от много години. БНР има право да ги излъчва и ги излъчва.

- Езикът на омразата се употребява не само в случая с така наречения лиценз. Тази реторика избухна и след Гърмен и се превръща в масова практика. Защо не разбираме, че свободата на изразяване свършва там, където започва езикът на омразата?

- Езикът на омразата е популистка реторика. Особено в бедни и нещастни общества, а ние обикновено се представяме като много нещастни. Ако човек е щастлив и има самочувствие, той се заявява публично с постиженията си, с това, което е. Когато се чувства нещастен и комплексирен, той може да се изрази само, враждувайки с някого. В такава среда употребата на езика на омразата става лесно и популярно занимание.

- Но и опасно.

- Да, и много опасно. Аз предпочитам да говоря за „враждебна реч“, а не са за „език на омразата“. Омразата е едно, а използването и нагнетяването на омраза – друго. Двамата депутати, които споменах, искат да накарат хората да мразят – БНР, СЕМ, мен да мразят. Толкова да ме мразят, че да съм враг за тях и да пишат във форумите, че този само да го срещнат, това ще му е краят.

Загрижен съм за проблема с враждебната реч не толкова заради себе си. Имах идея, която се пое от граждански организации, и се реализира - подписа се споразумение за неупотреба и самоограничаване на езика на омразата. Подписаха го всички парламентарно представени партии с изключение на две - „Атака“ и ВМРО.

- При последното нагнетяване на етническо напрежение заради ромските проблеми се говореше за отряди за самоотбрана. Това не е ли също посочване на враг, от когото да се отбраняваме? Необходима ли е повече хигиена на езика?

- В социалните отношения има конфликтни точки и проблеми, които трябва да бъдат изречени. Независимо че това може да не бъде в полза на една от страните в конфликта или на едно малцинство. Пак ще се върна към примера с Радио Кърджали – ако има проблем тук, то той е със стара дата и е далеч от СЕМ.

Но сега се създава фалшив проблем, за да се създаде враг. Когато създаваш фалшив проблем, за да конструираш враг, това е същинската употреба на езика на омразата. СЕМ има немалко наказателни постановления и актове за тази употреба.

- Ще ви върна към случая с Райна Княгиня. По този повод бе припомнен изключителния документален филм на Адела Пеева „Чия е тази песен?“, който разказва как една и съща песен се изпълнява на различни балкански езици и всяка нация твърди, че песента е нейна. Въпреки уместния пример, скандалът за „Кой уши байрака?“ продължи и дори национални медии се занимават с темата всяка сутрин. Приемате ли този подход?

- Няма лошо, ако една българска песен се изпее и на турски език. Съмненията започват оттам, че това се случва на партиен митинг. Но е в правото на партията да избира формите на предизборна агитация.

- Реакциите обаче бяха прекалено остри.

- Така е, прекалено остри са. Изважда се всичко от предизборната партийна агитация, където му е мястото, и започва да се конструира като глобален проблем. Един предизборен ход послужи като повод за нагнетяване на омраза към турското малцинство. Използват го тези, които си служат с езика на омразата, за да печелят вот и да водят партийна битка.

- Така нареченото хейтърство, което се изразява в оплюване и реки от неприязън, не е ли минало отдавна границата на добрия вкус?

- То започва след добрия вкус. Сега може да се мине друга граница, което става все по-опасно. Езикът на омразата започва да се превръща в мотив за разправа извън езика. Самият език също е действие. Когато на една аудитория й сочиш враг, ти й вдигаш адреналина. Започват и процеси във физическия свят. Думите не остават при себе си. Те специално се насочват към това да минат отвъд езика и да мотивират някакъв тип физическо действие. Това вече е страшно.

- Но досега не зная случай, когато българският съд да е реагирал адекватно на подобни ситуации.

- Вярно е. Мисля, че има само едно дело за враждебна реч. Наказателният кодекс отдавна трябваше да влезе в употреба. Големият проблем е, че най-често този език произтича от политици. А те се ползват от имунитет. Според мен имунитетът вече е форма, която в български условия не играе роля в реална защита на нечи права. Обратното – става крепост, от която можеш да стоиш и да нарушаваш правата на другите.

- Речта на политиците заразява ли масата?

- Пренася се. Но и по отношение на самите политици има насъбрана негативна енергия и също са обект на омраза. Което показва, че омразата и речта на омразата се генерират и по друг начин – в битовите отношения. В БИГ Брадър например може да се види каква нетолерантност има между хората и каква агресия се има зад стените на дома. Обезпокоително е.

Затова казвам, че омразата е свързана със състоянието на обществото. Тя се разпространява в бедно, нещастно и изнервено общество, където хората вместо да лансират собствените си качества, предпочитат да се мразят, за да се заявят и реализират.

- Имате ли наблюдения дали у нас враждебна реч звучи по-често в сравнение с други общества?

- Много по-често. Ето един парадокс. Инициативата със споразумението за неупотреба на езика на омразата я задвижихме, защото покрай бежанските вълни бяхме убедени, че децибелите на враждебната реч ще са много високи. Но какво се оказа? Има ксенофобски нагласи, но остро враждебно говорене, включително политическа злоупотреба по отношение на бежанците няма, както се очакваше.

- Как си го обяснявате?

- Бежанците не дойдоха само пред нашата граница. Дебатът стана общоевропейски и тонът в него дадоха развитите общества, в които не се самопредставят чрез враждебна реч и където има особена чувствителност към нейната употреба. Ние, влизайки в общоевропейския дебат, смекчихме тона. Ако проблемът беше само наш, си представям какви щяха да бъдат децибелите на враждебната реч! Има общества с по-голяма демократична култура от нашата, а неупотребата на враждебна реч е едно от нещата, които се научават още в първите седем години на демокрацията.